

Bir Maskenin Ardında Gizlenen Karanlık Yıldız: Yukio Mişima

Yukio Mişima, gerçek adıyla Kimitake Hiraoka, 14 Ocak 1925'te Tokyo'da doğmuş ünlü bir Japon yazardır. Mişima, çağdaş Japon edebiyatının en önemli ve en tartışmalı figürlerinden biri olarak kabul edilir. Eserleri genellikle ölüm, estetik, modernite ve gelenek gibi temaları işler.

Günümüz edebiyat kanonu ya da daha doğru bir tabirle günümüz edebiyat kanonunu şekillendiren Avrupa merkezli edebiyat algısı maalesef Uzakdoğu edebiyatını uzunca bir müddet gözden irak tutmuş ya da tutturmuştur. Bugün klasik olarak bildiğimiz ve pek çoğuna aşına olduğumuz metinlerin hemen hepsi kıta Avrupa'sına ait. Edebiyatın da değişen iktisadi sistemle birlikte bir pazarlamaya dönüştüğünü söylemek mümkün sanırım. Avrupa iktisadi koşulların da etkisiyle belki bile isteye Uzakdoğu'yu keşfetmemiş yahut geç keşfetmiş ve edebiyatını Batı'ya göre konumlandıran biz de bu yüzden bu edebiyatla geç tanışmışızdır. Öyle ki Doğu edebiyatının tanınmasını ve takip edilmesini gerçek anlamda savunan Cemil Meriç dışında etkili bir isim de pek çıkmamıştır. Evet, Asya kıtasından Nobel Edebiyat Ödülü alan yazarlar eskiden de vardı, örneğin Tagore. Ama Tagore'nin Nobel alışı da "ağabey" İngiltere'nin ve "üst dil" İngilizcenin payı büyüktür. Tagore Hintçe yazdığı eserlerinin İngilizceye çevrilmesinin ardından bu ödülle layık görülmüştür. Hülasa, Orhan Pamuk'a Nobel Edebiyat Ödülü'nün verilme nedeni olarak gösterilen "Batı'ya ait bir tür olan romanı farklı bir boyuta taşıması" vurgusu bile anlatmak istediğimi özetler kanaatindeyim. Avrupa'ya benzeyen edebiyat muteberdir, Avrupa'yı aşan edebiyatı da yine Avrupa sahiplenir.

Yukarıda savunulan savların dışında da kültürel uzaklık, dil mesafesi gibi nedenlerle bizde Uzakdoğu edebiyatı algısı yeni yeni oluşuyor diye düşünüyorum. Son dönemlerdeki Murakami patlaması da bunun en aşikâr göstergesi. Ayrıca telif ödememenin konforundan dolayı Japon Klasikleri başlığı altında pek çok Japon yazarın kitapları farklı yayınevleri tarafından dilimize çevriliyor ve bizler de keyifle okuyoruz. Fakat bugün hala Çin, Güney Kore, Vietnam, Hint vb. edebiyatları bizlere pek tanıdık gelmiyor. Türkçede bu ülke edebiyatlarından yapılan çeviri sayısı çok değil ve çeşitlilik arz etmiyor. Mo Yan örneğinde olduğu gibi ancak uluslararası alanda alınan bir ödülünden sonra yazarların eserlerine ulaşabiliyoruz ya da Murakami'de olduğu gibi popüler bir imge haline geldiğinde.

Bu bağlamda bizdeki güdük Japon edebiyatı malumatının en önde gelen isimlerinden biri de Yukio Mişima'dır. Daha doğrusu, son birkaç yıldan hayatımıza giren yazarlara kıyasla kendisiyle ilişkimiz biraz daha eskidir. İnişli çıkışlı ve renkli yaşamı, edebî metinlerindeki dil ve mitik unsurların kullanımı onu çok okunan bir yazar haline getiren en önemli etkenler olmuştur.

Mişima, aristokrat bir ailenin çocuğu olarak doğdu ve büyüdü. Babası hükümette yüksek rütbeli bir memurdur, annesi ise aristokrat bir ailedendi. Gençlik yıllarında annesi tarafından izole bir şekilde büyütüldü ve bu durum onun edebî kariyerini derinden etkiledi. Prestijli bir okul olan Gakushuin'de eğitim aldı ve burada edebiyatla tanıştı. 16 yaşında yazdığı "Hanazakari no Mori" (Çiçek Açan Orman) adlı kısa hikâye, onun ilk edebî denemesi sayılmaktadır.

Mişima çok farklı bir karaktere sahiptir. 45 yıl süren kısacık yaşama onlarca metin sığdıran üretken bir edip olmasına ilaveten, sinema ve tiyatro yönetmeliği yapmış, senfoni orkestrası yönetmiş, oyunculuk

ve fotomodellik yapmış bir isim. Tabii bir de büyük anne tarafından gelen samuraylık genleri de söz konusu. Ama onu dünyada tanınır kılan en baskın unsur yazarlığı olsa gerek.

Mişima'nın düşün dünyasını aslında Batı'nın değerlerine sıkıca sarılan ve bu şekilde modernleşeceğini umarak geleneklerinden uzaklaşan Japonya'ya duyduğu öfke şekillendirmiştir. Ailevi kökleri samuraylara dayanan, Nazi sempatisini bir babanın oğlu olan Mişima'nın yetiştirilme tarzı da çok farklıdır. Annesiyle münasebeti kısıtlanan Mişima, büyükannesi tarafından kız çocuğu gibi yetiştirilir. Çocukluk ve gençlik dönemi bu nedenle çalkantılı geçen Mişima'nın metinleri de yaşamına göndermelerle doludur. Metinlerde sıkça kan ve vahşet manzaraları karşımıza çıkar. Japonya'nın günden güne Batı taklidiyle modernleşmesine ve köklerinden uzaklaşmasına karşı eleştirel bir tavır geliştirir ve üstelik bu eleştirilerini dillendirirken kan, ölüm ve intihar gibi olgulardan da sıkça yararlanır.

Mişima, tıpkı daha önceki yazılarımdan birinde kendisinden bahsettiğim Hamsun¹ gibi radikal bir faşisttir. Mişima'nın ölümü de aslında bu bağlamda okunabilir; Japon hükümetinin aldığı kararlardan hoşnutsuzluğunu dile getirmek ve dönemin başbakanını istifaya zorlamak için kurduğu bir orduyla bir askerî üssü basar ve bir generali rehin almak ister, üsteki askerlere hitaben yaptığı konuşma esnasında askerlerin kendisine gülerek mukabelede bulunmaları nedeniyle gururu kırılır ve geleneksel üslup olan seppuku'yla intihar ederek yaşamına son verir. Seppuku, kişinin kılıçla karnını deşmesi ve yakın bir arkadaşının da kafasını kesmesiyle gerçekleşen bir intihar ritüelidir.

Mişima'nın memleketimizdeki macerası aslında 1970'lere uzansa da genel manada tanınması son on-on beş yıla tekabül eder. Özellikle otobiyografik romanı “Bir Maskenin İtirafı” en çok okunan metnidir. Mişima bu romanında hayatından kesitler sunar; eşcinsel bir çocuğun gençlik dönemini anlatan metinde, bir “maske” ile eşcinselliğini gizleyen bir gencin hikâyesi sunulur. Fakat metin aynı zamanda Mişima'nın tutkusu olan kan, ölüm, mastürbasyon gibi unsurları da işler. Romandaki ana karakterin ilk cinsel boşalması, yediği oklar yüzünden vücudu kana bulanmış olarak gösterilen Aziz Sebastianus resmine bakışı esnasında gerçekleşir. Ayrıca edindiği kitap ve dergilerdeki resimlerden kendi vahşet kurgusunu yaratması gibi unsurlar da onun ruh halini yansıtır bir noktada. Onun metinlerinde cinsellik, ölüm, şiddet ve haz iç içe geçmiştir. Bu meyanda ona modern zamanların Marquise de Sade'ı da denebilir.

Mişima “Bir Maskenin İtirafı”nda, modernitenin öldürme tutkusuna vurgu yapar: “Modern bilimle modern iş idaresinin gerektirdiği her şey, üstün zekâların isabetli ve rasyonel düşünce metotlarıyla birlikte sadece tek bir amaca yöneliyordu: ölüm. Bu fabrikada ölüm pilotlarının bir kişilik uçakları yapılmaktaydı.” Romandaki karakter sağlık sebepleriyle askerî hizmetini bu şekilde tarif ettiği bir uçak fabrikasında yapar. Kitapta geçen bu satırlar, Holokost için kurulan idari ve teknolojik yapıyı andırır. Bilindiği üzere “Modernite ve Holocaust” kitabının yazarı Bauman da modernitenin nihai sonucunun bir iş ahlakı ve bürokrasi dairesinde Yahudilerin öldürülmesi olduğunu belirtir. Mişima da İkinci Dünya Savaşı için bunu dile getirmektedir. Üstelik bu savaşta ülkesi atılan iki atom bombasıyla viraneye dönmüştür. Yani Mişima'nın moderniteye karşıtlığı da tıpkı Bauman gibi katliamların teknoloji marifetiyle olağanlaşması ve kolaylaşmasıdır.

¹ <https://www.fikirtepedi.com/edebiyat/kuzeyin-fasist-dehasi-knut-hamsun/>

Mişima'nın ölümünden sonra, eserleri ve yaşamı üzerine birçok tartişma ve analiz yapılmıştır. O, Japon edebiyatının ve kültürünün karmaşıklıklarını ve çelişkilerini derinlemesine inceleyen bir yazar olarak kabul edilir. Mişima'nın eserleri, dünya çapında birçok dile çevrilmiş ve geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır. Japon kültürü ve edebiyatına yaptığı katkılar nedeniyle hala büyük sayėı görmektedir.

Yukio Mişima'nın yaşamı ve eserleri, Japonya'nın savaş sonrası döneminin anlaşılmasında önemli bir rol oynamaktadır ve onun karmaşık kişiliği, yazdığı her satıra yansımaktadır.

Modernleşmek belki de pek çok toplum için bir problem. Modernleşmenin kıstası ne, menzil neresi, kutsal olan değerler gerçekten yüce mi gibi sorular her dönemin ve her toplumun temel tartişma konuları. İşte Mişima'nın tüm metinleri de hem bu perspektifle hem de bir "maskeyle" yaşamanın zorluklarıyla okunabilir, anlamlandırılabilir.

Ali Lidar, "Bir Maskenin Ardında Gizlenen Karanlık Yıldız: Yukio Mişima"

<https://www.fikirtepedya.com/edebiyat/bir-maskenin-ardinda-gizlenen-karanlik-yildiz-yukio-misima/>

(Yayın Tarihi: 18 Mayıs 2024).